

## Høyrings svar – lov om Eldreombodet

Fylkeseldrerådet i Hordaland handsama forslag om lov om Eldreombodet i møte 7. november 2019, under PS XX/19.

Fylkeseldrerådet i Hordaland støttar at det vert oppretta eit ombod for eldre; Eldreombodet, etter mønster frå Barneombodet.

Likeins støttar rådet at Eldreombodet med sekretariat vert plassert i Ålesund og at det vert lokalisert saman med Rådet for eit aldersvenleg Noreg. Fylkeseldrerådet i Hordaland har i tidlegare høyringar gitt uttrykk for at plassering av nye forvaltningsorgan bør skje utanfor hovudstaden. Rådet er difor nøgd med at Eldreombodet med sekretariat skal liggja i Ålesund og at det vert lokalisert saman med sekretariatet for Rådet for eit aldersvenleg Noreg.

Fylkeseldrerådet har bygd høyringssvaret sitt opp på følgjande måte: innspel til spørsmål som er reist i høyringsnotatet, synspunkt på kva som skal til for at verksemda Eldreombodet skal bli vellukka, kommentarar til dei enkelte paragrafane i lovforslaget, og med forslag om å føya til eit setningsledd i § 7. Til slutt vert det uttrykt ønskje om eit godt samarbeid mellom Eldreombodet og eldreråda.

### INNSPEL TIL SPØRSMÅL OM UTTALAR, PARTSHJELP OG SØKSMÅL.

Under kapitel 7.2, side 28, blir høyringsinstansane bedne om å gi innspel på om Eldreombodet skal kunna gi uttalar, vera partshjelpar og eventuelt sjølv kunna gå til søksmål.

#### *Uttalar*

Fylkeseldrerådet i Hordaland meiner at å kunna gjeva uttalar, må vera ein del av oppgåvene til Eldreombodet, slik forslaget til § 5 opnar for. Eldreombodet skal mellom anna vera ein samfunnskritisk røyst når det gjeld tilhøva for dei eldre i Noreg. Å seia meininga si gjennom ein uttale er etter Rådet sitt syn ein måte å oppfylle det samfunnskritiske oppdraget på.

#### *Partshjelp*

Fylkeseldrerådet i Hordaland meiner at partshjelp må kunna bli gitt på det viset at Eldreombodet kan gi enkeltpersonar eller grupper hjelp til å finna ut kor dei skal kunna venda seg for å få hjelp til å kunna vurdere om dei skal gå vidare i ei sak. Dersom saka er av prinsipiell interesse, bør Eldrerådet sjølv kunna senda ei sak over til ein annan instans. Men partshjelp skal ikkje kunna bli gitt ved å gå inn i enkeltsaker. Ordlyden i § 6 dekkjer såleis Fylkeseldrerådet sitt syn.

#### *Søksmål*

Fylkeseldrerådet i Hordaland meiner at Eldreombodet sjølv må kunna senda ei sak til påtaleinstans når saka er av stor prinsipiell interesse for eldre som gruppe. Forslag til § 6 opnar for dette.

### VIKTIG AT ELDREOMBODET SOM ORGAN LYKKAST – NOKRE FØRESETNADER

Fylkeseldrerådet i Hordaland meiner det er svært viktig at Eldreombodet som organ vert vellukka. Nedanfor vert det peikt på nokre føresetnader for at det skal kunna skje.

#### *Store nok ressursar*

I kapitel 13 i høyringsnotatet blir det peikt på at organisasjonen til Eldreombodet må vera

«tilstrekkelig robust og ha faglig breidde i kompetanse for å sikre at ombudet skal kunne oppfylle formålet om å bidra til å ivareta eldre sine rettigheter på alle samfunnsområder.»

Fylkeseldrerådet i Hordaland er samd i det som vert sagt her, og meiner at dersom dette målet skal verta nådd, så må organisasjonen Eldreombodet få nok ressursar, både i kroner og i tal på tilsette. I kapitel 1.2.3 om økonomisk og administrativ styring, vert det nemnt at sjølv om Eldreombodet skal vera fagleg uavhengig og Departementet ikkje kan gripe inn i verksemda, så er det likevel unntak når det gjeld «reint økonomiske og administrative saker. I dette ligg det då, etter Fylkeseldrerådet si oppfatning, ei fare for at Departementet/ styresmaktene kan innskrenka eller amputera Eldreombodet si verksemd og sitt handlingsrom gjennom å gi for knappe ressursar gjennom tildelt budsjett og storleiken på organisasjonen, og slik gripa inn i verksemda likevel.

*Fylkeselderådet i Hordaland vonar at Eldreombodet får ein god start når det gjeld tilgang på ressursar ved at tildelt budsjett vert stort nok til å dekkja både høgt kvalifisert personale (fagfolk og sekretariat) og den naudsynte verksemda retta mot verda utanfor (synleggjering og informasjon) og til fagleg oppdatering mm.*

#### *Må tidleg Inkluderast i prosessar*

Eldreombodet kan påverka på fleire måtar. Det kan til dømes skje gjennom haldningsskapande arbeid, eller gjennom politiske prosessar. *Men for å kunna påverka prosessar, må ein tidleg inn.* Det er difor viktig at Eldreombodet blir trekt tidleg inn i prosessar som gjeld saker innanfor Eldreombodet sitt arbeidsområde, og med det kan verta høyrte før det er for seint, slik høyringsnotatet gir uttrykk for i kapitel 14, side 43 i merknad til § 3

#### *Personen eldreombodet – viktig for å lukkast*

For di Eldreombodet er eit nytt forvaltningsorgan, er det spesielt viktig at *den rette personen vert tilsett.* Denne personen må ha både personlegdom, fagbakgrunn og erfaring som gjer at personen blir lytta til og respektert., og at personen eldreombodet ikkje er redd for å vera synleg. Fylkeseldrerådet sluttar seg til det som vert sagt om dette i kapitel 12.2 i notatet :

«svært viktig å finne en person som er egnet til å ivareta alle funksjonene ombudet skal ha både faglig og gjennom personlighet. Den som utpekes som eldreombud bør være en person med god og relevant kompetanse og gjennomslagskraft til å drive eldreombudets arbeid framover.»

Fylkeseldrerådet i Hordaland er samd i desse krava til eldreombodet som person. I så måte kan Barneombodet, etter Fylkeseldrerådet si meining, vera ein god rollemodell.

#### KOMMENTARAR TIL DEI ENKELTE PARAGRAFANE I LOVFORSLAGET.

##### *§ 1 Formålet*

Fylkeseldrerådet er glad for at det i forslaget til lovtekst i §1 kjem så klårt fram kva formålet med å etablere eit eldreombod skal vera; ikkje berre å fremja samfunnsinteresser og rettar dei eldre har, men også å få fram behov eldre har som medlemmer i det norske samfunnet.

##### *§ 2 Uavhengig forvaltningsorgan*

I §2 i lovforslaget vert det tydeleg formulert at Eldreombodet er eit uavhengig organ som ikkje kan instruerast politisk, og at stillinga skal vera ei åremålsstilling på seks år utan høve til ny oppnemning. Fylkeseldrerådet i Hordaland er samd i dei refleksjonane omkring åremål på 6 år utan ny oppnemning som kjem fram i høyringsnotatet (side 37-38).

##### *§ 3 Oppgåvene til Eldreombodet*

§ 3 tar for seg oppgåvene til Eldreombodet. Fylkeseldrerådet i Hordaland ser rolla som pådrivar og følgja-med-rolla (lyttepost) som særskilte viktige. Som pådrivar kan ombodet vera med å endra holdningar til eldre i samfunnet, og i rolla som lyttepost kan ombodet på eit tidleg stadium fanga opp korleis samfunnet rundt utviklar seg, politisk, teknologisk og generelt i høve til dei eldre sin situasjon, både på godt og vondt.

I denne samanhengen vil Fylkeseldrerådet framheva kapitel 2.1 i notatet. Her vert det peikt på at gruppa eldre er ueinsarta, og det vert gjeve ein god gjennomgang av ulikskap og ulike utfordringar ved det å verta gamal, avhengig av den enkelte sin personlege situasjon og bakgrunn.

##### *§4 Handsaming av saker*

Paragrafen understrekar at Eldreombodet står fritt til å ta opp saker, også saker andre vender seg til ombodet om. Fylkeseldrerådet i Hordaland er samd i at ombodet sjølv avgjer om saker skal følgjast opp, og at slik avgjerd ikkje kan klagast på.

##### *§5 Uttalar*

Paragrafen gir uttrykk for Fylkeseldrerådet i Hordaland sitt syn, sjå også side 1 i dette høyringssvaret.

##### *§6 Tilvising*

Paragrafen er viktig fordi den gir garanti for at den som har vendt seg til ombodet om ei sak der andre enn Eldreombodet er rette instans, får informasjon om kven som vil vera rett instans. Det har mykje å

seia for korleis Eldreombodet som organisasjon vert oppfatta av publikum at den som «feilaktig» vender seg til Eldreombodet, blir møtt med velvilje og hjelpe vidare. Sjå også side 2 i dette høyringssvaret.

#### *§7 Tilgang til institusjonar og opplysningsplikt*

Fylkeseldrerådet i Hordaland sluttar seg til synspunkta som vert gitt i notatet i kapitel 11.2 om personvernet og tilgang på opplysningar.

Når det gjeld tilgang til institusjonar er Rådet samd i at tilgang for Eldreombodet ikkje skal kunna bli nekta.

Når det gjeld enkeltpersonar er Rådet samd i at samtykke skal verta kravd for å kunna få opplysningar om privatpersonar, men at ein i nokre tilfelle kan sjå bort frå at det ikkje ligg føre samtykke.

Fylkeseldrerådet merkar seg at det i notatet likevel blir rådd til at ein utan samtykke ikkje kan gå inn i private heimar, sjølv om den som bur der får heimhjelp (kap. 11.3, s. 36). Det er eit viktig prinsipp at eigen heim skal vera eit freda område for offentlegheita.

#### Kommentar til siste ledd i § 7 og ei tilråding

Siste ledd i forslag til § 7 lyder slik:

«Eldreombudet skal informere den det gjelder om at opplysningar er innhentet.»

Fylkeseldrerådet merkar seg at det i forslag til lovtekst er utelate følgjande tilføyning, som er brukt i høyringsnotatet på side 35 øvst : «...og på hvilken måte opplysningane behandles.»

*Fylkeseldrerådet i Hordaland tilrår at denne tilføyninga vert tatt inn i lovteksta fordi det ikkje berre er viktig å vita at opplysningar er innhenta, men det er like viktig å vita korleis opplysningane vert handsama og brukt.*

#### *§ 8. Instruks*

I høyringsnotatet blir det forklart at ein instruks ikkje vil gje heimel for å instruera den faglege verksemda. Fylkeseldrerådet er glad for at det ikkje kan bli gitt faglege instruksar.

#### *Eldreombodet og (fylkes)eldreråda*

Fylkeseldrerådet i Hordaland merkar seg at det i høyringsnotatet fleire stader vert vist til at oppretting av Rådet for eit aldersvenleg Noreg og Eldreombodet vil føra til at eldreråda i framtida vil verta trekte meir med i arbeidet for dei eldre i Noreg. Fylkeseldrerådet i Hordaland ser fram til at oppretting av Eldreombodet vil gje auka merksemd på utfordringar eldre i Noreg kan møta på.

Fylkeseldrerådet i Hordaland  
Gunda Falao Sparre  
leiar